

ÖĞRETİCİ METİNLER

Edebiyat alanı içerisine giren metinler sanat eserleri ve düşünce eserleri olarak iki ana grupta incelenir. Bunlardan düşünce eserleri diğer bir söyleyişle öğretici metinler bilgi ve haber vermek, konuları değiştirmek, uyarmak, düşündürmek, yönlendirmek ve tanıtmak amacıyla yazılır. Diğer tür metinlerin her birinin farklı amacı olduğu halde, öğretici metinler, bilgi vermek amacıyla yazılırlar. Bu metinlerle sağlanan iletişimin amacı bilinmeyi açıklamak; herhangi bir yer ve olay hakkında bilgi vermek; bir düşünceyi, duyguyu kanaati bildirmektir. Bazen bunu tam anlamıyla gerçekleştirmek çok zor olsa da, yazar kendini öğretici metinlerle günlük hayatın gerçeklerini, tarihî olayları, felsefi düşünceleri ve bilimsel gerçekleri anlatmaya verir. Öğretici metinlerde yazılış amacı ile sezdirilen anlam arasında bir ilişki söz konusu olmasına rağmen, okuyucu bazen onu farketmekte zorlanabilir.

Bununla birlikte, öğretici metinler genel de kelimelerin ilk anlamlarıyla oluşturulduklarından, bu metinlerin okuyucuların birçoğunda bıraktığı izlenim de farklı değildir. Her öğretici metin giriş, gelişme ve sonuç bölümlerinden meydana geldiği için yapı açısından diğer edebi türlerinkinden farklılık arzetmezler. Metinde cümleler ve paragraflar arasındaki ilgi kendi içinde anlam bütünlüğünü sağlayacak şekilde oluşturulur. Anlam bütünlüğü olan birimlerin bir düzene bağlı olarak birleşmesi sonucu da metnin yapısı oluşur. Yazar bu anlam bütünlüğünü okuyucunun kolaylıkla sezinleyebilmesi için özenle sağlamaya çalışır

Öğretici metinlerde okuyucuya verilmek istenen temel düşünceye ana düşünce, ana düşünceyi destekleyen ve diğer paragraflarda yer alan düşüncelere de yardımcı düşünce denilir. Okuyucuya iletilmek istenen düşünce ne kadar kısa ve yalın olursa, okuyan kişi yazarın bu kolay okunabilir üslubundan o kadar hoşnut olur. Yazar bir metinde ana düşünceyi genelde kasten okuyucu gerilinceye kadar açıkça ifade etmez. Bu tür yazılarda genellikle yazının tamamından okuyucunun çıkartması beklenir. Ancak az da olsa ana düşüncesi giriş, gelişme ya da sonuç bölümünde yer alan metinler de vardır. Bir metindeki ana düşünce çevresinde gelişen başka metinler yazılabilir. Bu metin yazarın görüş açısına göre değişir. Bu görüş açısı değişikliğe uğramadıkça, okuyucuda bir sorun teşkil etmez.

Öğretici metinler açık, yalın ve anlaşılır şekilde bir dil içermelidirler. Metin ile yazar arasında bir ilişki vardır. Yazar ortaya koyduğu metinde kişisel düşünce, görüş ve izlenimlerini yansıtmamış olsaydı, onu objektif bir yazar gibi düşünenecektik. Ancak günümüzde, öğretici metinlerde bilimsel kavramlara, felsefi ve teknik terimlere yer verildiği için, bu metinleri okuyanlar onları bilgi düzeylerine, kültür seviyelerine göre anlar. Öğretici metinler kendi aralarında tarihî, felsefi, bilimsel metinler, gazete çevresinde oluşan metinler ile kişisel hayatı konu alan metinler olmak üzere çeşitli türlere ayrılırken, gazete çevresinde oluşan metinler de makale, fıkra, deneme, eleştiri vb türlere ayrılır. Kişisel hayatı konu alan metinler ise hatıra, gezi, mektup, biyografi, günlük gibi türlerden oluşur.